

JUDr. PAVEL BLAŽEK, Ph.D.

MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne
Čj. 215/2012-OD-SPZ

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemřelý L. M. - stížnost pro porušení zákona

Příloha: potvrzení Vojenského ústředního archivu Praha z 9.2.2012 o skartaci spisu býv. Nižšího vojenského soudu České Budějovice sp.zn. T 361/56, zpráva obhájce o datu úmrtí obviněného, rehabilitační spis býv. Vojenského obvodového soudu České Budějovice sp.zn. 2 Rtv 197/90

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného zemřelého L. M.

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení býv. Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 20.11.1991 sp.zn. 2 Rtv 197/90.

Rozsudkem býv. Nižšího vojenského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11.12.1956 sp.zn. T 361/56 byl obv. L. M. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) trestního zákona č. 86/1950 Sb. Uvedeného trestného činu měl se dle rozsudku dopustit tím, že počátkem listopadu 1956 odmítl

vykonávat vojenskou základní službu s tím, že je svědek Jehovův a že vykonávat vojenskou službu mu jeho náboženské přesvědčení nedovoluje.

Obviněnému byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 2 a 1/2 roku a trest ztráty čestných práv občanských v trvání 3 roků. Rozsudek nabyl právní moci dnem 15.12.1956.

V rozsudku býv. Nižšího vojenského soudu v Českých Budějovicích sp.zn. T 361/56 je konstatováno, že obviněný byl opakovaně poučován ve smyslu § 15 odst. 2 Ústavy jak u vojenského útvaru, tak i v předchozích trestních řízeních, v nichž byl za stejný trestný čin odsouzen k nepodmíněným trestům odnětí svobody, a to v roce 1950 k trestu v trvání 18 měsíců a v roce 1952 v trvání 2 roků, z jehož výkonu mu byl amnestií prezidenta republiky ze dne 4.5.1953 prominut 1 rok. Tato předchozí odsouzení byla kvalifikována jako přitěžující okolnost, která prokazovala, že poměr obviněného ke státnímu zřízení byl nepřátelský a předchozí uložené tresty u obviněného nespĺnily výchovný účinek.

L. M. vykonával trest odnětí svobody se zápočtem vazby od 5.11.1956 do 3.12.1957, kdy byl z výkonu trestu v důsledku amnestie prezidenta republiky ze dne 1.12.1957 propuštěn.

Usnesením býv. Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 20.11.1991 sp.zn. 2 Rtv 197/90 byl podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., k žádosti obv. L. M. výše citovaný rozsudek zrušen ve výroku o trestu, stejně jako i všechna další rozhodnutí na zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Usnesení nabylo právní moci dnem 3.12.1991.

Rozsudkem býv. Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 28.1.1992 sp.zn. 2 Rtv 197/90 bylo u obviněného L. M. za trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb., kterým byl uznán vinným rozsudkem Nižšího vojenského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11.12.1956 sp.zn. T 361/56, podle § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákona upuštěno od potrestání. Rozsudek nabyl právní moci dnem 28.2.1992.

Výše citovaným usnesením býv. Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 20.11.1991 sp.zn. 2 Rtv 197/90 byl porušen zákon v neprospěch obv. L. M. v ustanoveních § 1 odst. 1, 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., § 2 odst. 5, 6 tr. řádu, v tehdy účinném znění, jakož i v ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb., rovněž však i v ustanovení čl. 40 odst. 5 Listiny základních lidských práv a svobod a § 11 odst. 1 písm. f) tr. řádu, v tehdy účinném znění. V návaznosti na toto usnesení je vadný i rozsudek býv. Vojenského obvodového soudu ze dne 28.1.1992 sp.zn. 2 Rtv 197/90.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., bylo účelem zákona zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných

nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákona vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 uvedeného zákona o soudní rehabilitaci činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu odporovalo také jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 2 odst. 5 tr. řádu, v tehdy platném znění, orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch, a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávajíce návrhu stran. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat a všemi dostupnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.

Podle § 2 odst. 6 tr. řádu orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb. se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 2 odst. 3 tr. řádu č. 87/1950 Sb. bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivé rozhodování v trestních věcech.

Podle čl. 40 odst. 5 Listiny základních lidských práv a svobod nemůže být někdo trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevyklučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem.

Podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. řádu, v tehdy účinném znění, trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zastaveno.

Jak je zřejmé z odůvodnění napadeného usnesení Vojenský obvodový soud v Českých Budějovicích v rehabilitačním řízení přezkoumal na základě žádosti obviněného jeho původní odsouzení a konstatoval, že výrok o vině je správný, pouze při ukládání trestu bylo postupováno nepřiměřeně přísně. Soud proto dospěl k závěru, že jsou zde důvody pro zrušení výroku o trestu podle § 14 odst. 1 písm. f) zák. č. 119/1990 Sb., ve znění zákona č. 47/1991 Sb., neboť uložený trest je ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro společnost.

Trestní věci tohoto druhu byly předmětem řady rozhodnutí Ústavního soudu ČR i Nejvyššího soudu ČR, které je třeba v této souvislosti připomenout.

Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 1.4.2003 sp.zn. II. ÚS 674/01 dospěl k následujícímu závěru: „Je legitimní, aby v právním státě soudy aplikovaly při stanovení trestní odpovědnosti osoby rozhodná zákonná ustanovení existující v předchozím nedemokratickém režimu ve světle zásad, jimiž se řídí právní stát. Ústava platná v roce 1977 odepřela svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva. Svobodu vyznání sice formálně zaručovala, současně však stanovila, že náboženská víra nebo přesvědčení nemůže být

důvodem k tomu, aby občan odpíral plnit občanskou povinnost uloženou mu zákonem. Svoboda vyznání byla sice formálně zaručena, ovšem norma nižší právní síly, dle níž by občan takové ústavní právo mohl realizovat, vydána nebyla a ustanovení jiných právních norem (např. branný zákon) tuto svobodu prakticky likvidovala. Jestliže zákonodárce nestanovil žádnou alternativu k tomu, aby občan mohl dostát svým zákonným povinnostem, nebylo možné čín, kterým pouze realizoval své ústavně zaručené svobody, pokládat za trestný.“

Pro úplnost třeba hned dodat, že výše uvedené závěry týkající se Ústavního zákona č. 100/1960 Sb. lze plně vztáhnout i na Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., který sice v ustanovení § 15 svobodu svědomí deklaroval, avšak zároveň ji také negoval tím, že stanovil, že svoboda svědomí nemůže být důvodem k odepření splnění občanské povinnosti uložené zákonem.

Výše citovaný nálezn Ústavního soudu ČR pak odkazuje na nálezn pléna Ústavního soudu ČR ze dne 26.3.2003 sp.zn. Pl. ÚS 42/02, který závazným způsobem řeší otázku odmítnutí výkonu vojenské služby nejen z náboženských důvodů, ale i z důvodu svědomí. Ústavní soud ČR v tomto svém nálezu učinil závěr, že odmítnutí výkonu vojenské služby z náboženských důvodů není pouze věcí svobody vyznání, jako především věcí svobody svědomí. Proto dle Ústavního soudu lze odmítnout výkon vojenské služby i z důvodů nesouvisejících s náboženským přesvědčením. Svoboda svědomí přitom patří dle Ústavního soudu ČR k tzv. základním právům absolutním, tedy k takovým, které nelze omezit obyčejným zákonem.

Na tento nálezn pléna Ústavního soudu ČR sp.zn. Pl. ÚS 42/02 pak navázal rozsudek velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.5.2003 sp.zn. 15 Tz 67/2003, kde se mimo jiné uvádí : „obviněný odmítl konat vojenskou službu z důvodu svého náboženského přesvědčení, přičemž jeho jednání bylo dle citovaného názoru Ústavního soudu reálně projeveným osobním rozhodnutím diktovaným svědomím, na kterém se maxímy plynoucí z víry či náboženského přesvědčení toliko podílely. Ačkoli totiž i tehdy platná Ústava 9. května č. 150/1948 Sb. deklarovala v § 15 odst. 1 svobodu svědomí, zároveň ji nepřipustně omezila již v odstavci 2 citovaného ustanovení, podle něhož mj. víra nebo přesvědčení nemůže být nikomu na újmu, nemůže však být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost uloženou mu zákonem. Deklarovanou svobodu svědomí tak negovala i v § 34 odst. 2 tak, když stanovila každému občanu povinnost mj. konat vojenskou službu. Obviněný tak svým jednáním pouze uplatňoval i tehdejší Ústavou zaručené právo na svobodu svědomí a náboženského přesvědčení. Navíc v době, kdy se obviněný měl dopustit protiprávního jednání, tehdejší právní řád neumožňoval alternativu k výkonu základní vojenské služby pro případy, kdyby její výkon vedl k popření náboženského přesvědčení jednotlivce.“

Výše uvedené závěry Ústavního soudu ČR i Nejvyššího soudu ČR lze pak plně vztáhnout i na předmětnou trestní věc, kde bylo též nepochybné, že obviněný odmítl vykonávat vojenskou službu s poukazem na své náboženské přesvědčení – příslušnost k církvi Svědků Jehovových, tedy v podstatě uplatnil své ústavní právo svobody svědomí, a to za situace, kdy tehdejší právní řád neumožňoval alternativu k výkonu základní vojenské služby v případech, kdy by její výkon vedl k popření náboženského přesvědčení jednotlivce. Z porovnání napadeného rozhodnutí s výše uvedenými závěry Ústavního soudu ČR je zřejmé, že rehabilitační senát býv. Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích porušil zákon v neprospěch obviněného, pokud považoval výrok o vině trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb. za správný.

Navíc rehabilitační soud dostatečně nevyhodnotil předchozí odsouzení obviněného rozsudky býv. Nižšího Vojenského soudu v Hradci Králové ze dne 23.10.1950 sp.zn. Vt 276/50-II. a býv. Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 23.6.1952 sp.zn. Vt 14/52, jimiž byl obv. Ladislav Málek odsouzen pro stejný trestný čin k nepodmíněným trestům odnětí svobody v trvání 18 měsíců a 2 roků.

Za uvedené situace a také s ohledem na opakovaně vyslovený názor Ústavního soudu ČR na otázku totožnosti skutku v případě obdobných jednání je třeba pohlížet na jednání obviněného z počátku listopadu roku 1956 ve vztahu k výkonu vojenské služby jako jeden skutek, pro který již byl odsouzen výše citovanými rozhodnutími býv. Nižších vojenských soudů v Hradci Králové a v Brně. Další odsouzení je proto nutné považovat za porušení zásady „ne bis in idem“.

Navrhují proto, aby Nejvyšší soud České republiky:

1. podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že pravomocným usnesením býv. Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 20.11.1991 sp.zn. 2 Rtv 197/90 a v řízení předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obv. zemř. L. M. v ustanoveních § 1 odst. 1, 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 tr. řádu, v tehdy platném znění, ve vztahu k ustanovení § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb.,
2. podle § 269 odst. 2 tr. řádu usnesení býv. Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 20.11.1991 sp.zn. 2 Rtv 197/90 zrušil a dále zrušil i všechna další rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména navazující rozsudek býv. Vojenského obvodového soudu v Českých Budějovicích ze dne 28.1. 1992 sp.zn. 2 Rtv 197/90,
3. a dále podle § 270 odst. 1 tr. řádu přikázal Okresnímu soudu v Českých Budějovicích, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud vyhověl dne 12.12.2012 pod sp.zn. [6 Tz 74/2012](#).